

DYSLEXIEPROTOCOL

Het dyslexieprotocol

Dit document is voor leerlingen, ouders, leerkrachten en belanghebbenden in het kader van het dyslexieprotocol op het Comenius College Nieuwerkerk. Het beschrijft hoe er wordt omgegaan met leerlingen met dyslexie. Dit protocol helpt bij het signaleren van leerlingen met dyslexie. Het geeft tevens aan hoe wij leerlingen ondersteunen die al over een dyslexieverklaring beschikken. Er wordt omschreven welke begeleiding wij bieden en welke compensaties en faciliteiten er mogelijk zijn.

Er zijn leerlingen waarbij al op de basisschool dyslexie gesignaleerd is, maar regelmatig wordt pas in het voortgezet onderwijs duidelijk dat er werkelijk sprake is van dyslexie en/of openbaart het zich dan pas. Dit komt omdat er in het voortgezet onderwijs meer talen en teksten verwerkt moeten worden. Naast het signaleringsinstrument zijn ook de observaties van de mentoren en docenten (van de moderne vreemde talen) bij de signalering van dyslexie erg belangrijk!

Wat is dyslexie?

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. Hierbij gaat het om objectief waarneembaar gedrag. Het gaat om problemen bij het aanleren en toepassen van lezen en spellen. Het kan zich uiteindelijk manifesteren bij het spellen en/of bij het lezen. Dyslexie heeft gevolgen voor alle vakken. (Bron: Stichting Dyslexie Nederland)

Signaleringstoetsen klas 1

Voor de kerstvakantie nemen we bij het vak Nederlands de toets Spelling en Lezen van DiaToetsen af, om de leerlingen zo goed mogelijke hulp te kunnen bieden die zij nodig hebben.

De werkwijze

- Aan het begin van het schooljaar nemen de vakdocenten de DiaToetsen af.
- De remedial teacher bekijkt de resultaten en gaat zonodig door met verder onderzoek.
- Dit betekent voor leerlingen die uitvallen bij het onderdeel spelling en lezen dat er een tweede (controle)toets wordt afgenomen bij de remedial teacher.
- Wanneer er voldoende indicatie blijkt tot dyslexie verwijst de remedial teacher de leerling door naar een onderzoeksbureau voor dyslexie.
- Bij het bovenstaande worden de ouders en de mentor ingelicht door de remedial teacher.
- De mentor documenteert de uitslag van de signaleringstoetsen in SOM.

De dyslexieverklaring

Als bij een leerling door onderzoek vastgesteld is dat er sprake is van dyslexie, krijgt een leerling een dyslexieverklaring. Ouders geven op het aanmeldingsformulier aan of een leerling beschikt over een dyslexieverklaring. De leerlingen die een officiële verklaring hebben worden via een lijst bekend gemaakt aan alle docenten. Zo kunnen zij rekening houden met deze leerlingen. Ook beschikken zij over een dyslexiepas. Deze horen zij aan de docenten te kunnen tonen. Op deze pas staat vermeld van welke faciliteiten de leerling gebruik mag maken, zoals soepeler beoordeling van de spelling en/of meer tijd bij toetsen. Dit is niet voor elke leerling hetzelfde. De faciliteiten hangen af van op welk gebied de leerling problemen ervaart en zijn dus per leerling verschillend. De faciliteiten worden na een overleg tussen de remedial teacher en de leerling, door de remedial teacher op de pas vermeld.

Remedial teacher

Aan het begin van het cursusjaar worden alle leerlingen met een dyslexieverklaring benaderd door de remedial teacher. De leerlingen (en ouders indien nodig) kunnen dan aangeven of ze extra ondersteuning wensen voor Nederlands en/of de vreemde talen. Deze hulp bestaat uit ongeveer 8 weken herhalen, bespreken en extra oefenen van de problemen die de leerling zelf aandraagt of die genoemd worden door de vakdocent. Het hele jaar door kunnen de leerlingen zelf aangeven bij de mentor/vakdocent/remedial teacher of ze extra hulp willen hebben voor een bepaalde periode. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de onder-/bovenbouw, omdat er in de bovenbouw langzaam toegevoerd wordt naar de begeleiding voor het examen. We bouwen de faciliteiten daarin af, zodat de leerling op het examen goed gewend is aan de afspraken die hiervoor gelden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de vakdocent of mentor de leerling aanmeldt. Het doel van alle begeleiding is dat de dyslectische leerling uiteindelijk zelfstandig met zijn leerprobleem kan omgaan.

Voorbeelden van algemene maatregelen om dyslectische leerlingen in de klas te ondersteunen:

- Bij de aanvang van de les het doel van de les op het bord schrijven en toelichten.
- Nieuwe begrippen die in teksten voorkomen, van tevoren behandelen.
- Opdrachten niet klassikaal bespreken maar leerlingen zelf laten nakijken. Het nakijken dient te gebeuren door middel van een antwoordenboekje.
- Het stapsgewijs aanpakken van opdrachten bespreken.
- Extra instructie- en oefentijd inbouwen voor leerlingen die dat nodig hebben. Bijvoorbeeld voor het leren van nieuwe klank-letterkoppelingen in de moderne vreemde talen, het lezen van nieuwe onbekende woorden, het leren van de betekenis van woorden.

Van deze maatregelen zullen alle leerlingen profiteren en niet alleen de dyslectische leerlingen!

Specifieke maatregelen voor dyslectische leerlingen:

Faciliteiten:
1. Tijdverlenging of inkorting toets
2. Soepeler beoordeling van de spelling
3. Geen onvoorbereide leesbeurten geven
4. De leerling mag een foto maken van de aantekening(en) (bord + schrift)
5. Gebruik van een Daisy-speler of Kurzweil op de computer toestaan (Een Daisy speler is een soort disc-man, waarop teksten worden voorgelezen).
6. Specifieke hulpmiddelen in overleg met vakdocent (woordenboek, spellingskaarten)

Tijdverlenging of inkorting toets

Toetsen van 0-45 minuten:	10 minuten verlenging
Toetsen van 45-90 minuten:	20 minuten verlenging
Toetsen van 90 minuten en meer:	30 minuten verlenging

Wanneer een toets wordt afgenomen in de les dan kan deze worden ingekort. De docent zorgt ervoor dat op de toets, van tevoren, duidelijk staat aangegeven welke opgaven niet worden gemaakt door leerlingen met dyslexie. Dit kan leiden tot een aangepaste normering. Indien de leerling voldoende tijd heeft, wordt aangeraden de volledige toets te maken. Wanneer de leerling een ingekorte versie van de toets maakt, dan zal deze op een aangepaste manier beoordeeld worden.

Eindexamen

Voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring zijn er extra faciliteiten bij het eindexamen. Deze zijn:

- Extra tijd
- Auditieve ondersteuning

De examensecretaris moet aan het begin van het schooljaar bij de inspectie melden welke leerlingen gebruik maken van één of meerderde faciliteiten. De dyslexieverklaringen worden verzameld en bewaard in SOM. Het melden bij de inspectie loopt via de secretaris van de examencommissie. Zie ook eindexamenbesluit 55.

Digitale hulpmiddelen:

- Computergebruik (voor bepaalde opdrachten/bestanden).
- Gebruik van programma Kurzweil (ouders schaffen zelf een Kurzweillicentie aan).
- Gebruik laptop (door de ouders zelf aan te schaffen)
- Gebruik Daisyspeler. (de ouders schaffen de Daisyspeler aan, de school bekostigt de bestanden/cd's voor het eindexamen)
- Gebruik spellingcorrector
- Gebruik luisterboeken

Zie bijlage voor verdere uitleg.

PROTOCOL BEOORDELING SPELLING

Voor dyslectische leerlingen gelden onderstaande regels bij beoordeling van spelling. Bij het examen gelden de examenregels.

In alle gevallen waarin het protocol niet voorziet, is de expertise van de vakdocent bepalend in de keuze van de facilitering.

Algemeen voor alle talen:

- Eenzelfde spelfout wordt maar 1 keer geteld, ongeacht het aantal herhalingen van die fout. Hierbij gaat het om spelfouten die niet gerelateerd zijn aan dyslexie.
- Onherkenbaar gespelde woorden worden fout gerekend.

Nederlands:

Spelfouten die toegekend kunnen worden aan dyslexie, worden niet meegerekend. Voorbeelden hiervan zijn fouten met betrekking tot:

Fonetische spelling: heerluk i.p.v. heerlijk

Dubbelklanken: Uitijndelijk i.p.v. uiteindelijk / duek ipv deuk

Klankverwisseling: plubiek i.p.v. publiek

Fouten in de toepassing van de regels van werkwoordspelling worden niet gedispenseerd. Voor spelfouten in werkwoorden gelden bovenstaande regels.

Moderne Vreemde Talen:

Voor alle MVT geldt dat de spelling minder zwaar wordt beoordeeld dan andere fouten.

Het aantal aftrekpunten voor spelling wordt daarom voor dyslectische leerlingen verminderd met 50%. Wanneer verkeerde spelling tot verandering van betekenis leidt wordt dit woord fout gerekend.

Frans:

- Fouten met betrekking tot (mede-)klinkerverdubbeling worden niet geteld. *Je m' appelle / je mapele*
- Accenten vergeten, toegevoegd en/of verkeerd geplaatst worden niet geteld.
- Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet geteld. *Bleu / blue*
- Bij het bevragen van specifieke grammaticale onderdelen dient dat onderdeel correct te worden uitgevoerd. *Il est / il es*

Engels:

- Fonetische spelling wordt goed gerekend, zolang het woord herkenbaar is.
- Fouten betreffende (mede-)klinkerverdubbeling worden niet geteld. *Housses*
- Fouten betreffende het omdraaien van letters in vaste klinkercombinaties worden niet geteld. *Huose*
- Het niet schrijven van stomme letters wordt niet geteld, evenals het schrijven van hoorbare, maar niet gespelde letters *teacher-teatcher*.

Duits:

- Fonetische spelling wordt goed gerekend, zolang het woord herkenbaar is.
- Fouten betreffende (mede-)klinkerverdubbeling worden niet geteld.
- Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet geteld. Traum
- Hoofdlettergebruik dient correct te zijn.
- Gebruik van de grammaticale umlaut dient correct te zijn (fährt), in overige gevallen wordt het ontbreken van de umlaut niet fout gerekend. Tenzij door het ontbreken de woordbetekenis veranderd. (schon = al / schön = mooi)

Bron:

Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs

Deel 2: signalering, diagnose en begeleiding.

KPC-groep

Bijlagen

1. Hulpmiddelen

Kurzweil en Daisyspeler

Welk hulpmiddel het beste geschikt is voor een bepaalde leerling hangt af van het type dyslexie. Is de leerling gebaat bij voorleesondersteuning of ook bij spellingondersteuning.

Kurzweil

Kurzweil is geavanceerde dyslexiesoftware. Je hebt er een laptop (PC) voor nodig. Het pakt alle problemen aan op het gebied van begrijpend lezen, technisch lezen, spelling, schrijven, structureren en studeren. CD's met schoolboeken speciaal voor Kurzweil kunnen besteld worden bij Dedicon.

Een aantal kenmerken van Kurzweil:

Zet teksten over in digitale bestanden (kes-bestanden)

Voorleeswoord/zin/alinea wordt gemarkeerd

Tempo, Lettergrootte, kleur kan worden aangepast

Voorlezen kan in diverse talen/ stemmen

Woordenboekfunctie (ook synoniemen, afbeeldingen)

Woordvoorspeller

Mindmapprogramma

Markeren, automatisch samenvatten, tekstballonnen/notities mogelijk.

Prijs: vanaf ongeveer € 498,- / thuis is dit gratis voor de leerlingen.

Voor uitgebreide informatie zie: www.lexima.nl

Daisyspeler (Digital Accessible Information System)

De Daisyspeler is een voorleestool. Er zijn diverse modellen in de handel. Voor sommige heb je cd's nodig en voor de geavanceerde modellen worden bestanden overgezet op een sd-geheugenkaart. De nieuwste modellen hebben de grootte van een smartphone. Alle Daisyspelers beschikken over een navigatiesysteem waarbij de leerling naar een specifiek hoofdstuk of naar een specifieke bladzijde kan navigeren.

Prijs: ongeveer € 385,-

Voor uitgebreide informatie zie: www.lexima.nl of www.opdidactsupplies.nl

App Lex

via deze app kan de leerling gesproken boeken lezen.

2. Voorbeeld dyslexiepas Comenius College Nieuwerkerk

DYSLEXIEPAS
Naam leerling:
Klas:
Faciliteiten:
Verplichtingen: